TONE KRALJ

SLIKAR, KIPAR, GRAFIK, ILUSTRATOR, OBLIKOVALEC IN

VELIK SLOVENEC

23. AVGUST 1900 – 9. SEPTEMBER 1975

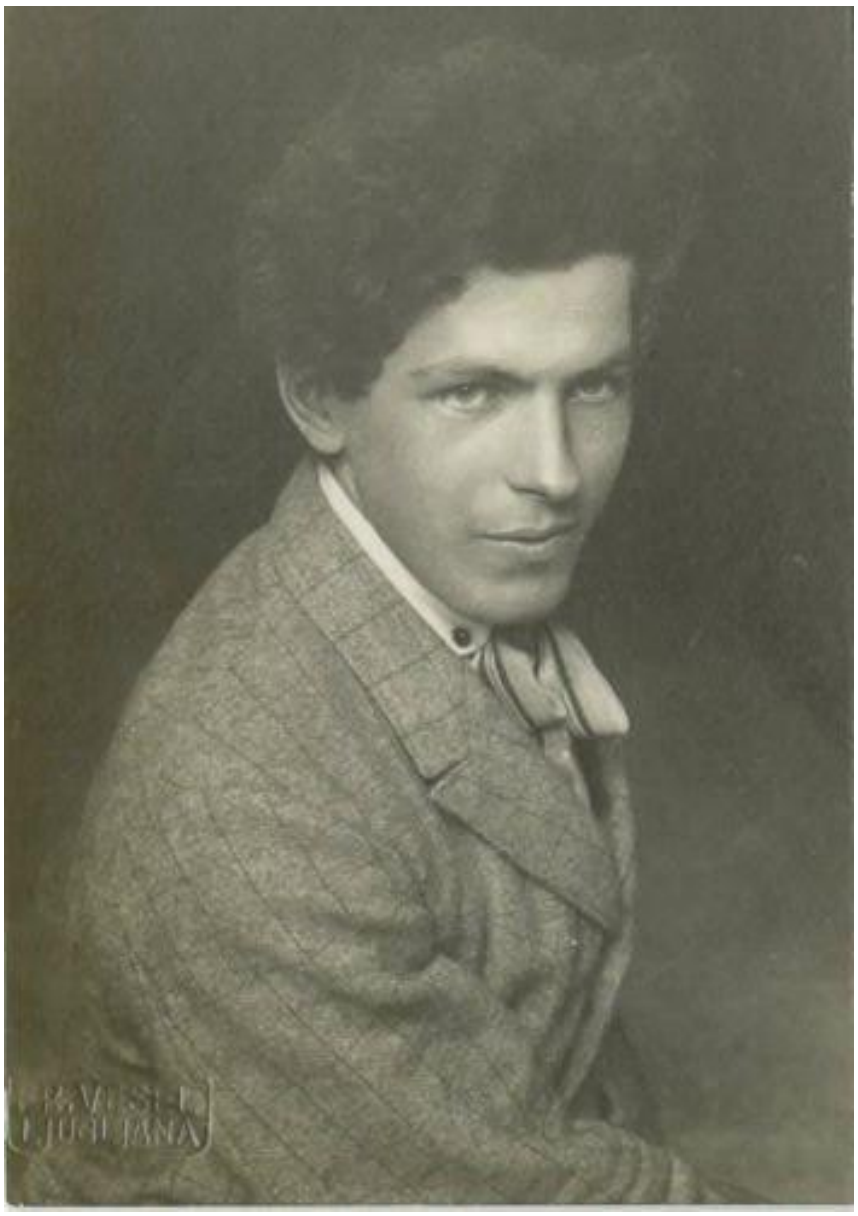

Tone Kralj

Fotograf: Vesel Fran, Vir: Zbirka upodobitev znanih Slovencev NUK

Tone Kralj se je rodil v vasi Zagorica **materi Margareti in Janezu Kralju** kot predzadnji izmed štirih preživelih od šestih rojenih otrok. Oče Janez je bil naravni umetniški talent, a mu zaradi prevzema domače kmetije ustrezno šolanje ni bilo namenjeno. Ljudsko šolo obiskuje v letih 1906-12 na Vidmu, kjer je učiteljeval kaplan Andrej Orehek, ki je tudi prvi opazil Kraljevo nadarjenost in bil naročnik stenskih poslikav v cerkvi sv. Avguština v Strugah. Za umetnika so sicer doma namenili brata Franceta, Toneta pa so namenili za duhovnika in ga leta 1912 poslali na šolanje v Škofove zavode v Šentvid pri Ljubljani. Šolanje je prekinil Kraljev vpoklic na fronto na reko Piavo leta 1917. Dogajanje na fronti sodi tudi v Kraljevih poznejših letih med motive tiste realnosti, ki ga je še posebej močno zaznamovala. Izkušnje prve svetovne vojne, fronte, begunstva in smrti so se oblikovale v motive, ki so pozneje spremljali njegovo ustvarjanje cerkvenih in posvetnih umetnin (Pelikan, 2016).

Tone Kralj: MOJA MATI – PIETA, 1934
Olje/platno, 160x160 cm Stalna zbirka v Galeriji Božidar Jakac
Spomin na mater in brata Iga, ki se je kot vojaški pilot ubil v Dalmaciji.

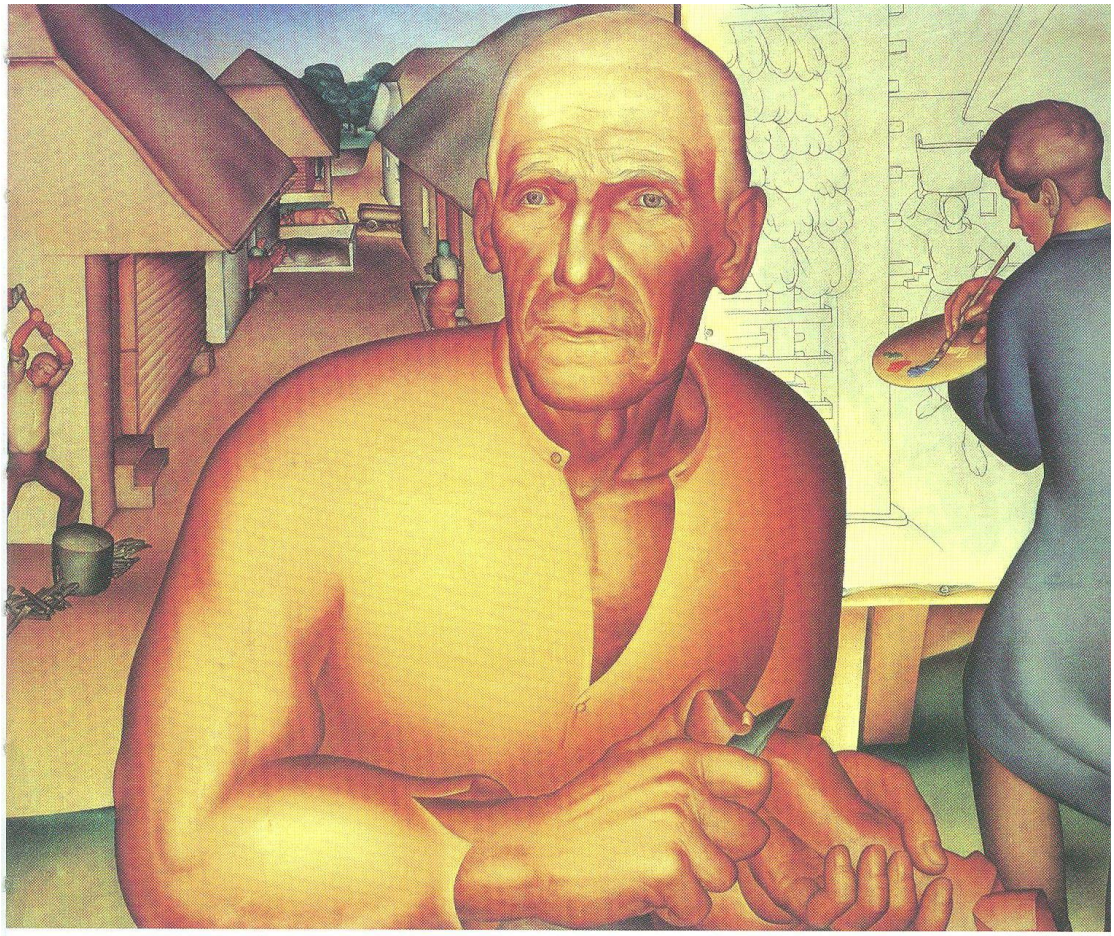

Tone Kralj: Moj oče, olje/platno, Ljubljana, Mestni muzej

Starša
Vir: Tone Kralj, 1900-1975 : retrospektiva, Ljubljana: Moderna galerija, 1998.

UMETNIŠKA POT

Ustvarjati je začel pod vplivom bratove umetnosti. Leta 1920 se je z bratom prvič predstavil v Ljubljani na skupinski razstavi v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani. Po Jakopičevem posredovanju so Toneta sprejeli na Praško akademijo. Po maturi (1920) je nadaljeval študij kiparstva v Pragi, pozneje pa se je izpopolnjeval še na Dunaju, v Parizu, Benetkah in Rimu, tudi v arhitekturi. Po končanem študiju je živel v Ljubljani in tesno sodeloval z bratom**. Brata Kralj veljata za začetnika ekspresionizma na Slovenskem.** V zgodnjih delih je viden odraz takratne dunajske in evropske umetnosti, prevladuje mehka, secesijska linija (vpliv Gustava Klimta), motivi upodobitve pa so ekspresivno simbolični. Pri kasnejših delih postanejo figure močnejše, na nek način robustne, s kompozicijskimi zasnovami in ostalimi likovnimi elementi pa dajejo specifičen stilni izraz (Ob sto desetletnici, 2019).

V potu svojega obraza, 1919, olje/platno, Galerija Božidar Jakac

Leta 1919 (še pred maturo) je nastala oljnata podoba V potu svojega obraza. Podoba je polna simbolizma. Štiri figure so prispodobe vsega človeštva, ki se v bedi in trpljenju peha skozi življenje.

Umetnik Tone Kralj je navedel:«… Do mature nisem poznal teoretično ne impresionizma, ne ekspresionizma. Ustvarjal sem naivno, nezavedno, brez kakršne koli spekulacije… In tiste stvari mi še danes najbolj ugajajo. Najbolj so moje.. Že tedaj, ko niti najmanj nisem gledal kritično na kako delo, mi impresionizem ni ugajal. Vse samo za oko. Za lepi videz. Sama površina. Nikoli nisem delal po naravi, ampak po premišljevanju.. Izmed slovenskih slikarjev sem najbolj cenil Tratnika. Edino on je našel odmev v meni. Najmočnejši vtis so napravili name gotski krucifiksi…« (Mikuž, 1973).

Pogosti motivi za ustvarjanje so bili zgodovinski prizori kmečkih uporov in vojn, kmečko in delavsko življenje ter mitološki in biblijski prizori. Iz posameznih prizorov razbiramo tudi zavest o goreči pripadnosti domovini. Med študijem v Pragi se je Kralj v družbi z Božidarjem Jakcem oprijel grafike in pričel zlasti z njo reagirati na vse, kar ga je v življenju vznemirjalo (Komelj, 2010). To ponazarja umetnikov prvi pomembni grafični cikel Življenje (1921) ter serija jedkanic in lesorezov Zemlja, kjer je zajel motiviko iz spominov na kmečko življenjsko vsakdanjost in njene običaje.

Nasmeh (cikel Življenje), 1921, jedkanica, Ljubljana, Moderna galerija

Kot navaja Komelj (1996) je vse tisto, kar je za umetnika Toneta Kralja osrednje in bistveno, usodno zraščeno z njegovim kmečkim izvorom, z odnosom do zemeljskega, božjega ter nacionalnega, kar je vse prejel v domačem kraju, od koder zajema tudi problematiko njegovih osrednjih zrelih del, ki sugestivno, z markantnimi potezami utelešajo podobe kmečkega življenja v vseh letnih časih, od rojstva do smrti.

Gruda, 1922, Lesorez/papir, Kostanjevica na Krki, Galerija Božidar Jakac

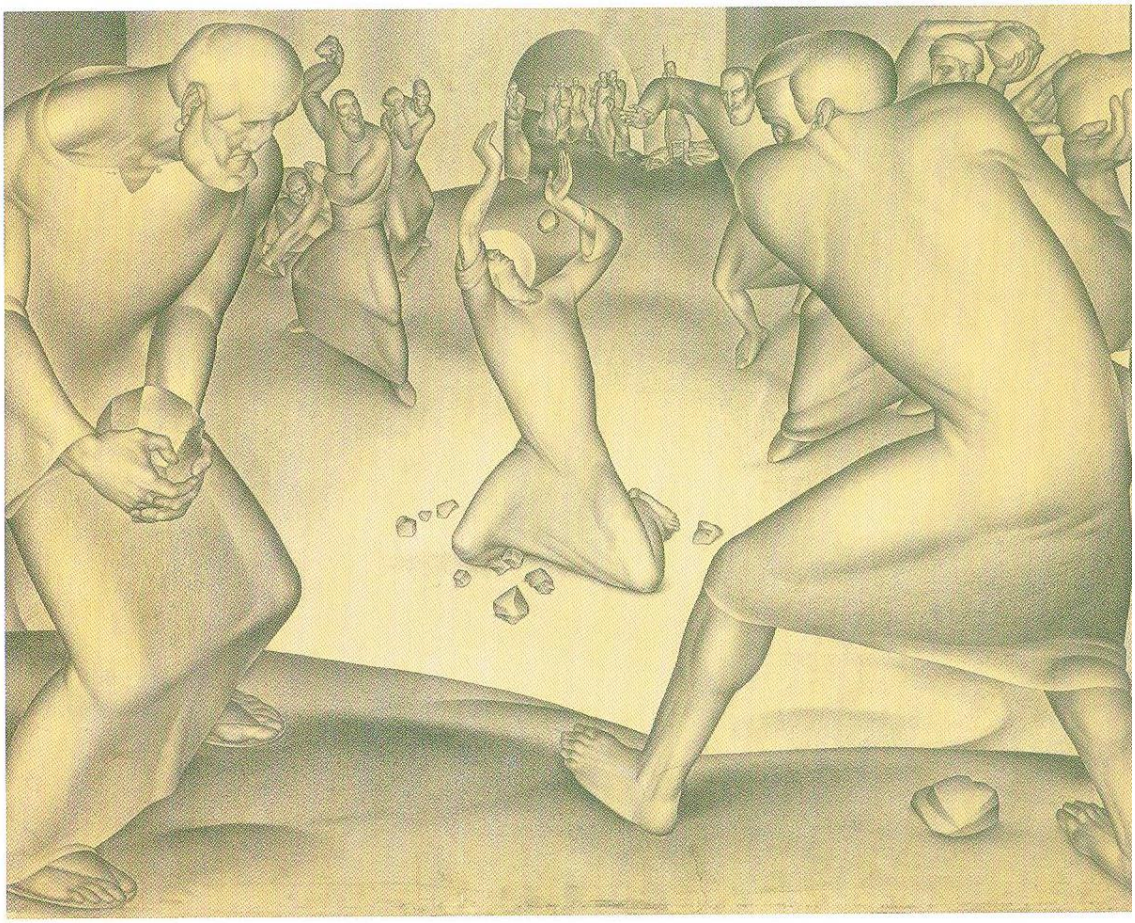

Mučenje sv. Štefana, 1929, grafit, papir, lesonit, Moderna galerija Ljubljana

Nevihta, 1923, olje, Ljubljana, Moderna galerija

V tridesetih letih izstopajo Kraljeve realistične socialno angažirane obravnave kmečkega in delavskega življenja. Vse bolj se je usmerjal v konkretnejšo novo stvarnost.

Južina, 1934, olje, Ljubljana, Muzej novejše zgodovine

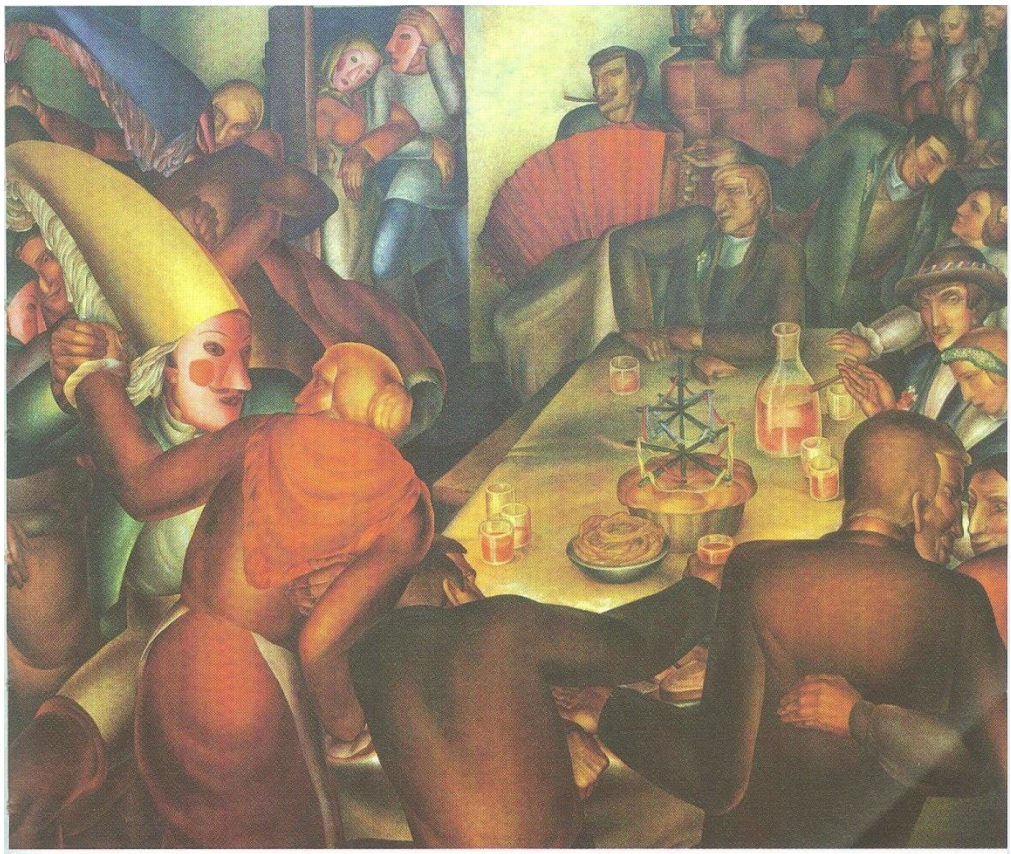

Kmečka svatba, 1932, olje/platno, Ljubljana, Moderna galerija

Kipa za Ciril-Metodovo kapelico na Vidmu je naredil Tone Kralj. Blagoslov kapelice in kipov je bil leta 1932. (Vir: V svetišču spomina, 2010)

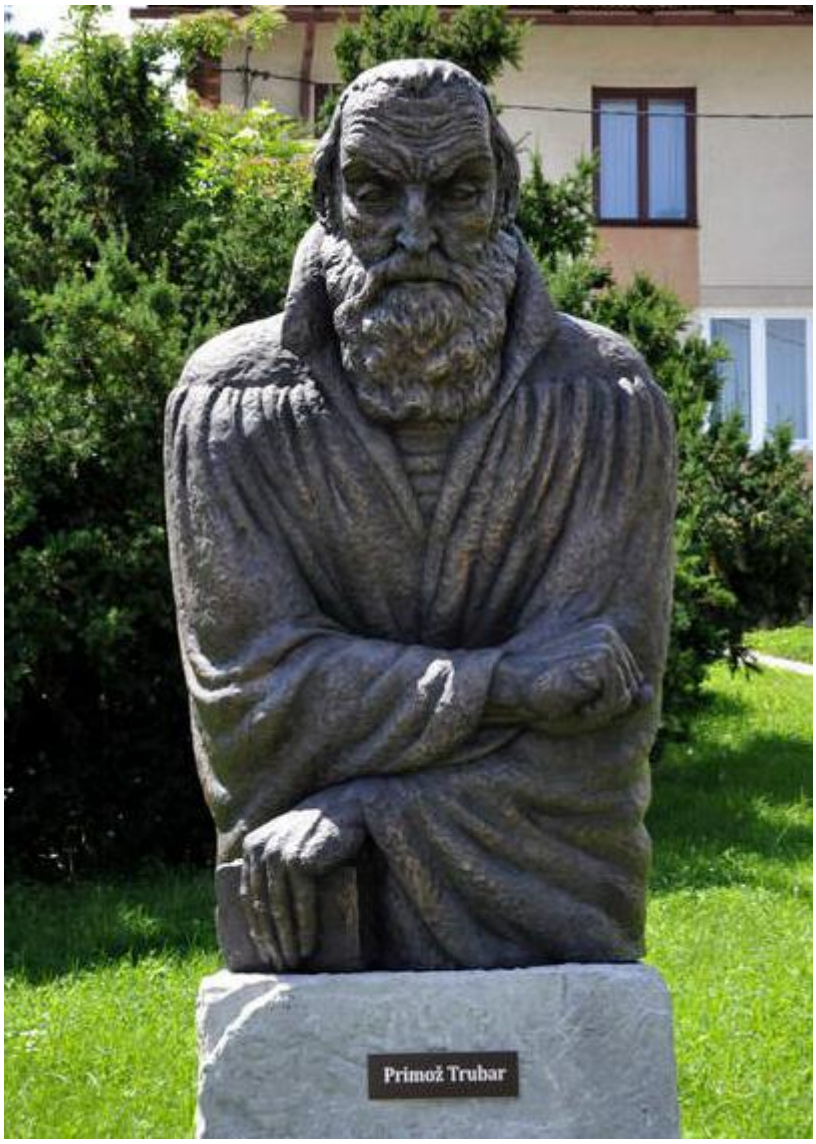

Upodobitev Primoža Trubarja je nastala leta 1937 za razstavo tiska in novinarstva na ljubljanskem velesejmu

Rudarska mati, 1937, olje/platno, Kostanjevica na Krki, Galerija Božidar Jaka

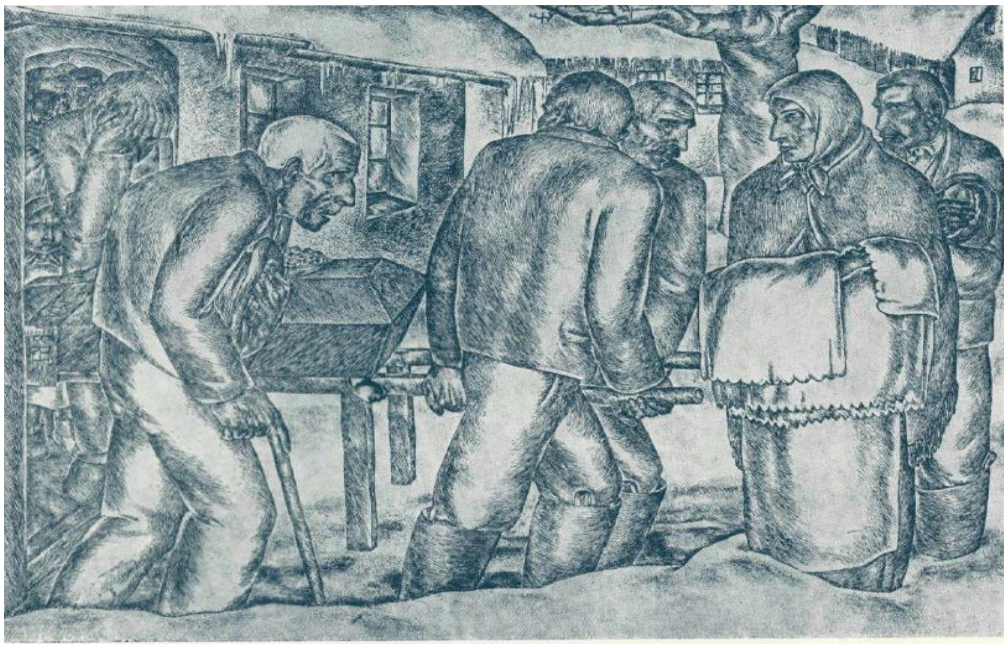

Pogreb očeta; Iz cikla Zemlja Vir: Dom in svet, 1935, let. 48, št.6.

Tone Kralj je bil do razpada član programske umetniške **skupine Kluba mladih (1921/22-1928)**, kasneje preimenovanega v Slovensko umetniško društvo. Skupina je pod vodstvom Franceta Kralja prirejala razstave po Sloveniji, po večjih mestih tedanje Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev in v tujini.

Skupina slov. likovnih umetnikov l. 1926

Vir: Zbirka upodobitev znanih Slovencev NUK (France Kralj, Tine Kos, Fran Zupan, Gojmir Anton Kos, Fran Stiplovšek, Tone Kralj, Ivan Čargo, Nande Vidmar, Marjan Mušič, Drago Vidmar, Domicijan Serajnik)

Vse do leta 1927 je bil Tone Kralj umetniško povezan z bratom, po tem letu pa sta se formalno razšla, saj je bil Tone v svojem delu preprostejši in stvarnejši. Po mnenju kritika Franceta Steleta (1925)so bile že prej med obema opazne razlike: France je bil v svojih delih abstraktnejši in racionalnejši, medtem, ko je bil Tone mistični opazovalec človeštva in njene usode. (Jazbar Erika, 2004). Po letu 1927 se je Tone Kralj posvetil poslikavi in opremi zlasti primorskih cerkva.

Kraljeva umetnost si je vztrajno utirala pot in zbirala lovorike. Kar trikrat zaporedoma je bil po strogih komisijskih kriterijih sprejet na Beneški bienale (1926, 1928, 1930). To mu je odprlo pot do razstavljanja na tej pomembni likovni prireditvi brez predhodnega komisijskega izbora. A kasnejši politični zasuki so to možnost izničili. Kralj je postal nezaželena osebnost. Leta 1932 so Kralja povabili na mednarodno razstavo v Padovi, kjer je prejel dve srebrni medalji. Leta 1931 se je udeležil grafične razstave v Leipzigu, leta 1937 pa mednarodne slikarske razstave v Strasbourgu, kjer je osvojil zlato medaljo. Med bivanjem v Parizu leta 1937 je razstavil svoje slike na Salon des Independants. Leta 1934 je nastal izbor namenjen potujoči razstavi, ki pa se je končala zaradi socialne in protifašistične tematike, ki je finančni podpornik ni odobraval. Tudi v novi povojni Jugoslaviji Kralj ni bil posebno zaželen, čeprav so se njegova dela še vedno pojavljala na številnih razstavah. Veliko raje se je vračal čez mejo na Primorsko (Koršič Zorn, 2008).

V povojnem obdobju se je izražal pretežno v grafiki in knjižni ilustraciji. Ponovno je oživljal kmečko motiviko, na Primorskem je portretiral tudi več pomembnih osebnosti ter izdelal nagrobne spomenike.

Mati, 1955, patiniran les, Kostanjevica na Krki, Galerija Božidar Jakac

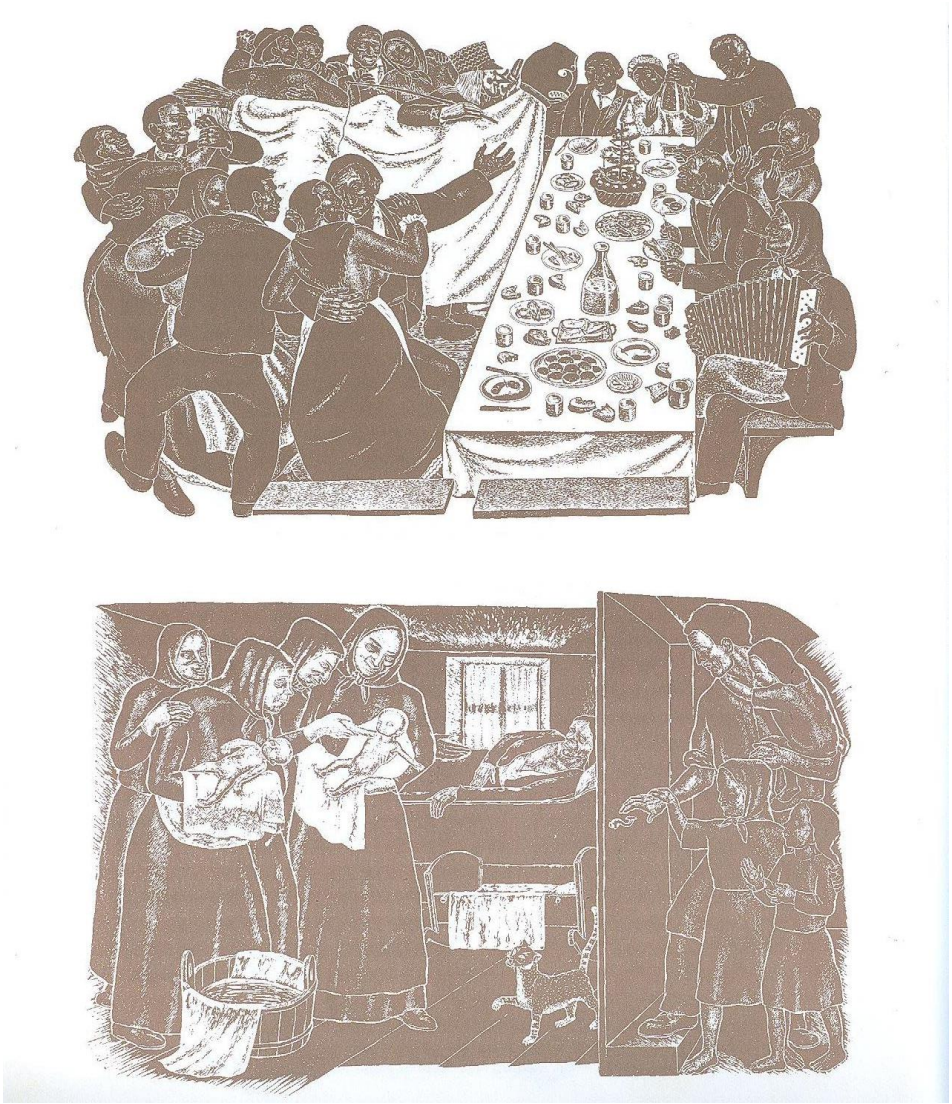

Tone Kralj: Velika ohcet, 1957 (zgoraj) in Rojstvo dvojčkov, 1958 (spodaj)
Objavljeno v Jaklič, Fran: Krajinske povesti, 2002.

Pustni sprevod, olje/lesonit, 1962, Slovenski etnografski muzej (narisal po naročilu za razstavo Slovenske ljudske maske)

Da so Kraljeva dela izjemno cenjena, pričuje tudi članek V. Urbančiča (2015): »Na dražbi umetnin v Ljubljani je daleč najvišje ocenjeno delo prejela slika Toneta Kralja z naslovom *Kraški sejalec*. Prodali so jo za izklicno ceno – za 14.000 evrov. Javna prodaja kake umetnine v rangu nad desetimi tisočaki se na tovrstnih dražbah v Ljubljani ni pripetila že leta«.

Tone Kralj: Kraški sejalec

CERKVENO SLIKARSTVO

Čeprav je premični slikarski opus Toneta Kralj izredno obsežen in motivno zelo raznolik, pa je verjetno sakralni delež največji. Postal je prenovitelj in skoraj edini ustvarjalec cerkvenega slikarstva svojega časa na Slovenskem. Tone Kralj se je po letu 1927 napotil na lastno izrazno pot in se posvetil **cerkvenemu slikarstvu** v Slovenskem Primorju. Pred odhodom na Primorsko leta 1927 je Kralja povabil njegov nekdanji katehet, župnik v Strugah Andrej Orehek, naj poslika župnijsko cerkev sv. Avguština v Strugah. Že leta 1920 sta brata Kralj pripravila načrt za poslikavo župne cerkve sv. Križa na Vidmu, vendar Društvo za krščansko umetnost v Ljubljani načrta ni sprejelo. Zamisel o poslikavi cerkve je ponovno oživela v času župnikovanja Mrkuna. V obdobju 1936-1938 je nekoliko spremenjen načrt poslikave pripravil Tone Kralj, a zaradi vojne tudi ta zamisel ni bila uresničena, ostali so le načrti. V Podgorici pa je v cerkvi Marije Kraljice postavljena slika rožnovenske Marije, ki je edino delo Toneta Kralja v naših cerkvah (V svetišču spomina, 2010).

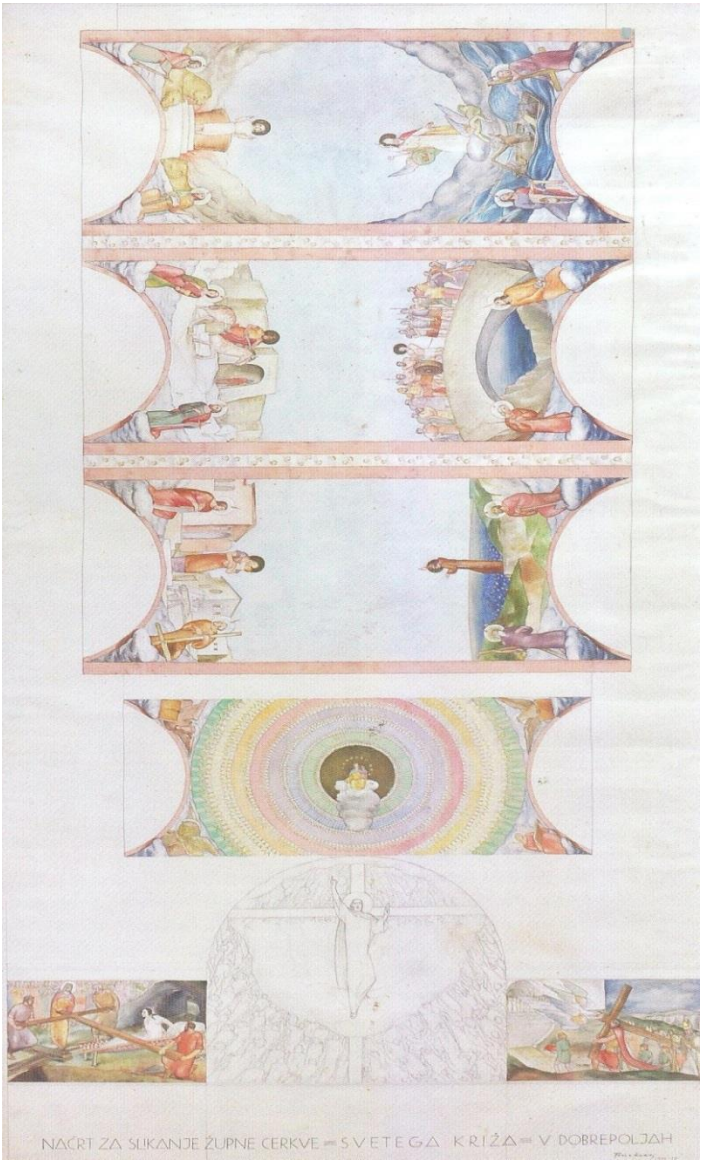

Tone Kralj: načrt za poslikavo župnijske cerkve Vir: V svetišču spomina, 2010.

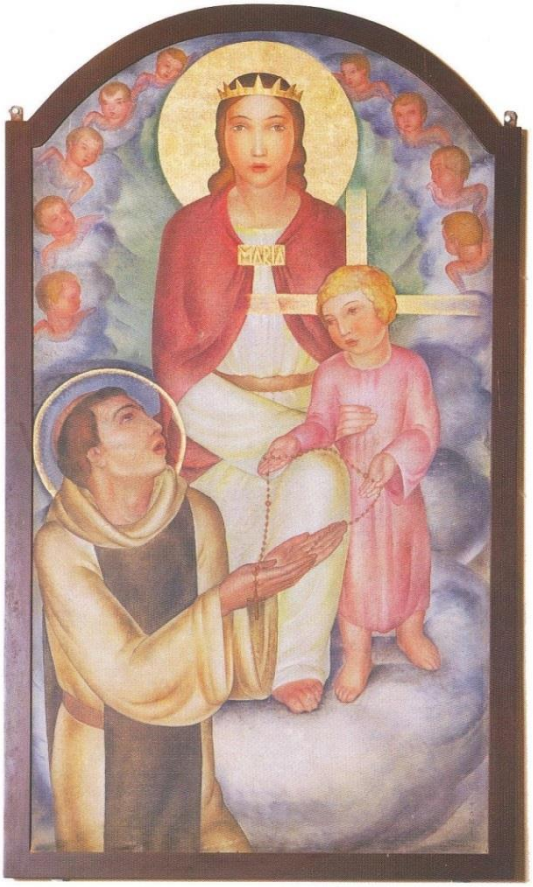

Tone Kralj: slika Rožnovenska Marija v cerkvi Marije, Kraljice presvetega rožnega venca Vir: V svetišču spomina, 2010.

Kraljeva prva poslikava v opusu stenskih poslikav je bila leta 1921, ko je poslikal cerkev na Premu, nadalje pa je na svoj način poslikal s freskami več kot petdeset cerkva, glavni razlog pa je bila priključitev dela slovenskega etničnega ozemlja k Italiji, ki ga je hotela fašistična politika italijanizirati. Edini način odpora je ostala likovna umetnost. V času fašizma in med drugo svetovno vojno je slikar trpečim rojakom v času prepovedane slovenske besede želel prinesti slovensko umetnost in je v cerkvenih prizorih, v kiparstvu pa z motiviko kmečkih puntov, v podobah negativnežev bolj ali manj odkrito aludiral na italijanske in nemške okupatorje (Komelj, 1996).

Likovni kritiki še danes razlikujejo in dekodirajo njegova dela in iščejo pomene posameznih upodobitev. Zadnje tovrstno delo je 2016 objavil Egon Pelikan pod naslovom Tone Kralj in prostor meje.

Šele po letu 1970 je T. Kralj prvič javno v intervjuju nazadnje le povedal, da so ga na Primorsko:«*poklicale na delo tajne antifašistične organizacije. Prepovedano slovensko besedo naj bi nadomestila slika, ki bi bila po slogu in vsebini naša- slovenska. Tako je nastala cela vrsta notranje preurejenih cerkva. Od leta 1921 se jih je nabralo več kot štirideset, po katerih sem postal tako rekoč njihov in sem delal tudi poslej zanje. Vse te cerkve so bile predelane brez odobritve in celo vednosti oblasti, z izredno malimi sredstvi, predvsem z mojo osebno žrtvijo*« (Pelikan, 2016).

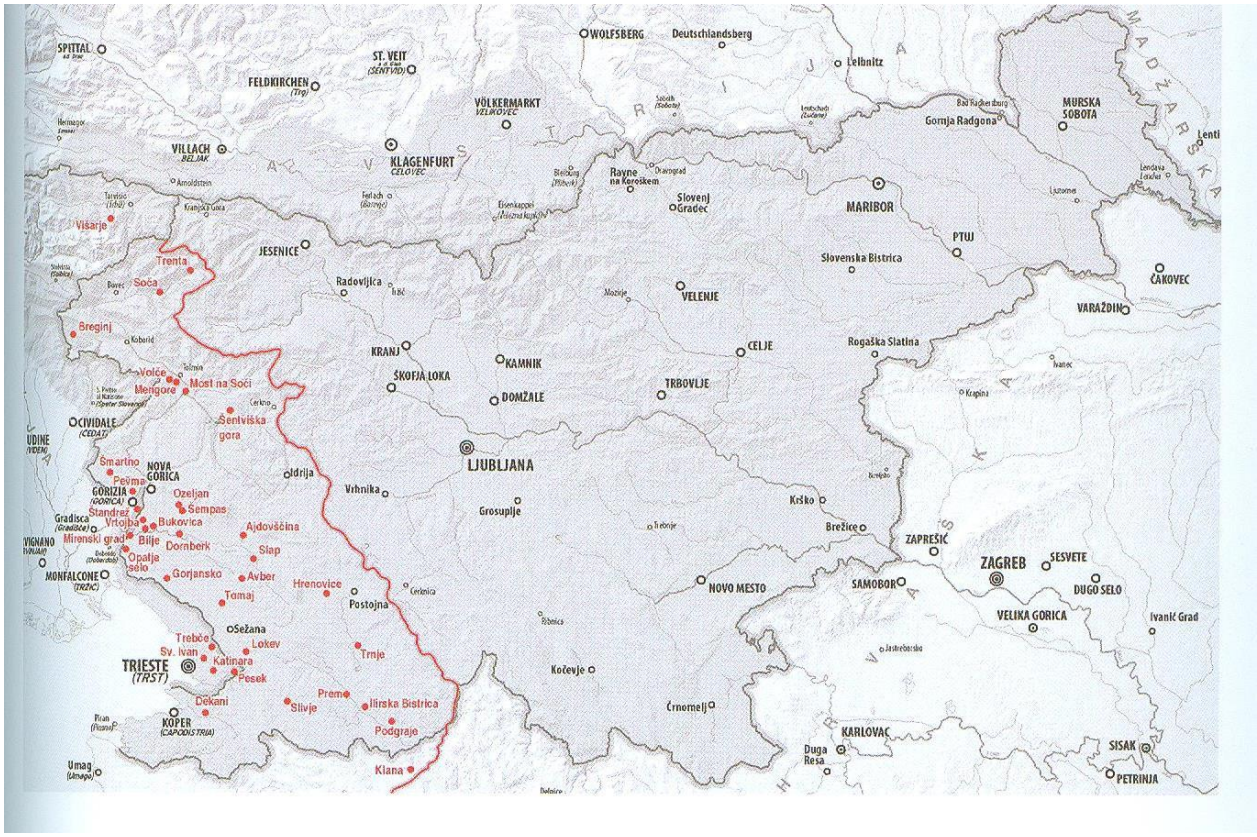

Pelikan, 2016

Na zemljevidu vidimo geografski prikaz cerkvenih poslikav, ki predstavljajo življenjsko delo Toneta Kralja. Najbrž gre pri markaciji etničnega prostora s cerkvenimi poslikavami v takem obsegu in tako sistematično, za enkraten primer v evropski zgodovini. Vsebinsko pa se ta ideološka markacija prostora opira na idejna izhodišča, ki jih kot skupni imenovalec poslikav lahko strnemo v pojme: iredentizem, jugoslovanstvo, katolicizem, program Zedinjene Slovenije, Primorska, antifašizem.

In tako lahko v številnih primorskih cerkvah, ki jih je v času med obema vojnama in med drugo svetovno vojno poslikav T. Kralj, danes ugledamo karikirane in spačene obraze Benita Mussolinija, Adolfa Hitlerja ali npr. ikone fašističnega režima, kot je bil fašistični pesnik Gabriele D´Annunzio. Obrazov ni lahko prepoznati, saj včasih prehajajo drug v drugega, nenadoma jim zrastejo lasje ali brada, na isti poslikavi je v dveh likih upodobljena ista oseba itd. Pomenski kontrast tem negativno poudarjenim znakom fašizma v Kraljevih poslikavah so slovenski narodni simboli. Sprva jih je uporabljal prav tako subtilno in v poudarjeno biblijskem kontekstu, z upodobitvami slovanskih svetnikov Cirila in Metoda ali npr. samo z uporabo narodnih barv. Z zaostrovanjem spopada, pa je Kraljeva slikarska govorica komentirala situacijo vse ostreje, celo brutalno neposredno. Npr. tako, da upodobljeni nadangel Mihael, oblečen v slovenske nacionalne barve, dobesedno hodi po glavi kači Mussoliniju ali ga z ostrim kopjem prebada kot merjasca na srednjeveškem lovu (Pelikan, 2016).

Ena najbolj znanih Kraljevih slik Rapallo lahko beremo kot Kraljev politični program. Sporočilnost slike v vsebinskih elementih omogoča jasno predstavo o tem, kakšno je bilo njegovo razumevanje slovenske narodne zgodbe in dogajanja na Primorskem po prvi svetovni vojni, pod fašizmom in v času druge svetovne vojne. Slika problematizira mirovno pogodbo, sklenjeno po prvi svetovni vojni v Rapallu, 12. novembra 1920. Slika je nastala v letu 1943, v času, ko je v Slivju izdeloval stenske poslikave v cerkvi sv. Martina (Pelikan, 2016).

Rapallo, 1943, Pokrajinski Muzej Koper

Nadangel Mihael Obrnjen detajl: hudič z obraznimi potezami Mussolinija. Pevma, 1934, župnijska cerkev sv. Silvestra

Detajl slike hudič (DAnnunzio) seje ljulko in naboje Vir: Pelikan, 2016.

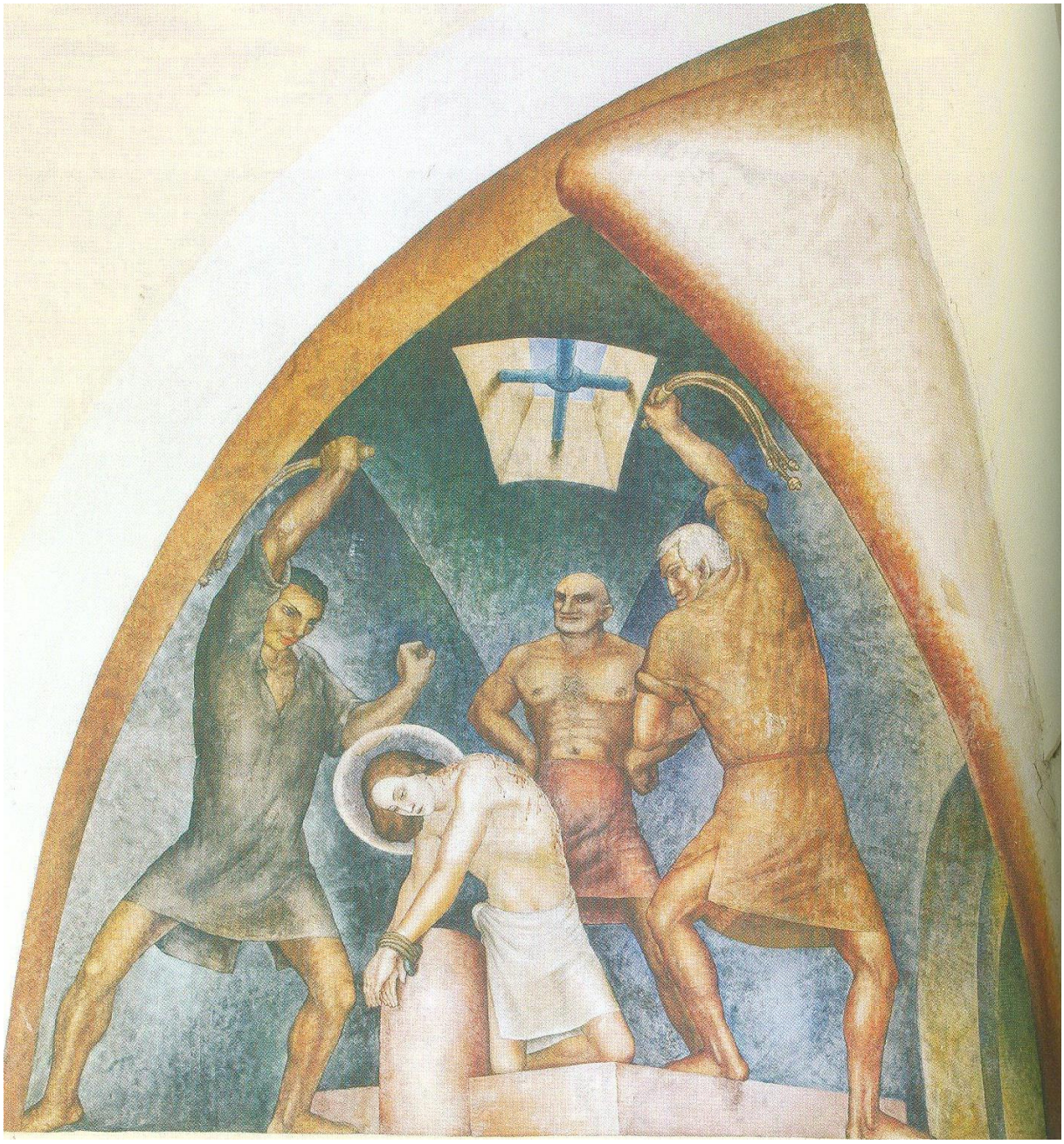

Bičanje sv. Vida(slovenskega naroda). Bičata ga črnosrajčnik (fašist) levo in desno blondinec, rjavosrajčnik (nacist) Šentviška gora, 1941, župnijska cerkev sv. Vida (Pelikan, 2016).

Poleg ogromnega slikarskega in kiparskega opusa je poslikal v svojem, nekaj več kot petdesetletnem, delovanju nad petdeset cerkva, kar ga postavlja v edinstveni položaj ne samo na evropski, ampak celo na svetovni umetnostni sceni.

ILUSTRACIJE

Tone Kralj je bil že med obema vojnama priznan ilustrator, njegove najbolj umetniško dovršene ilustracije pa so nastale v 1950 letih. Opremil je številna literarna dela, glasbene publikacije – pesmarice in notne zapise. 1954 je prispeval legendarne ilustracije k ponatisu Levstikove zgodbe Martin Krpan. Danes so ilustracije razstavljene kot samostojne umetnine v zbirki Kraljevih del v Galeriji Božidarja Jakca. Med leti 1932 do 1954 je ilustriral 27 pesmaric sedmih slovenskih skladateljev, ki so bili ustvarjalci cerkvene glasbe. (Ob sto desetletnici rojstva, 2019). Leta 1950 je prejel Levstikovo nagrado za ilustracijo knjige Pravljica o carjeviču Jeruslanu. Številna knjižna dela je ilustrirala tudi žena Mara Kralj, med drugimi tudi eno prvih knjižic v zbirki Čebelica, ljudsko pravljico Mojca Pokrajculja, ter Grimmovo pravljico Zvezdni tolarji.

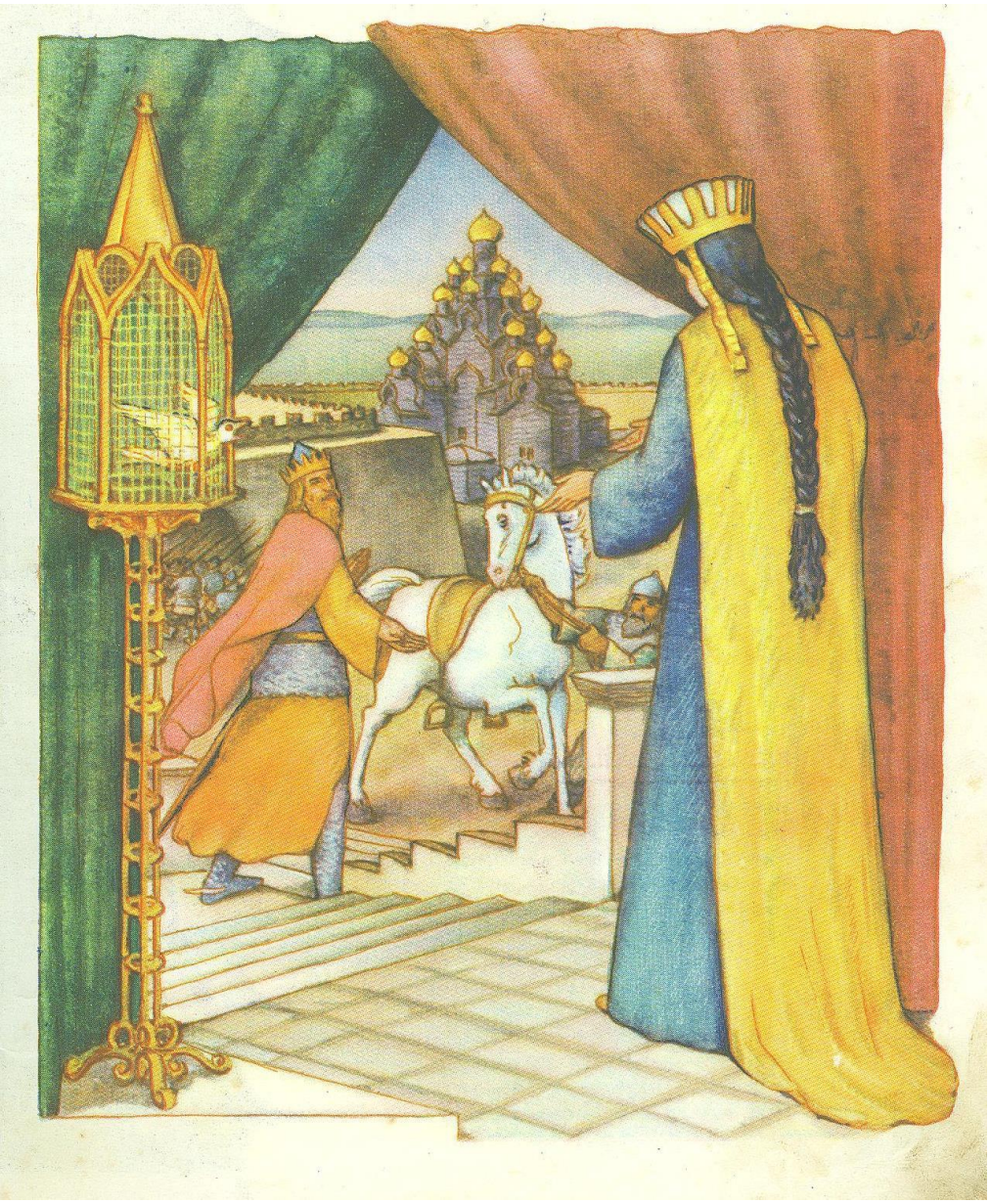

Šilih, Igor: Pravljica o carjeviču Jeruslanu, ilustriral Tone Kralj. (Levstikova nagrada)

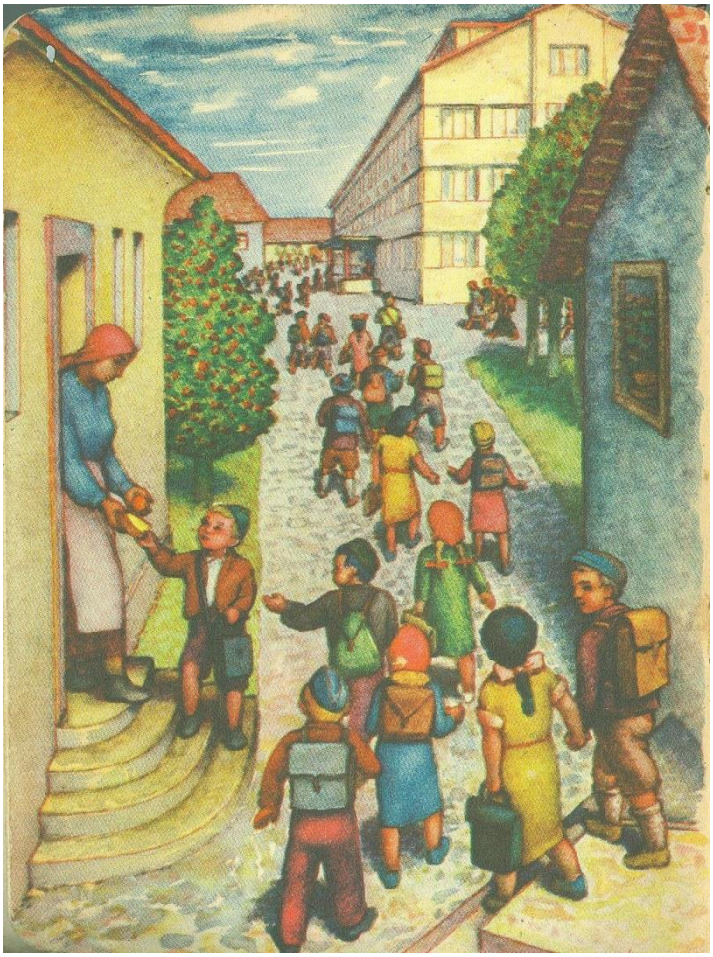

Prva čitanka, učbenik, ilustriral Tone Kralj, prvič izšlo 1950.

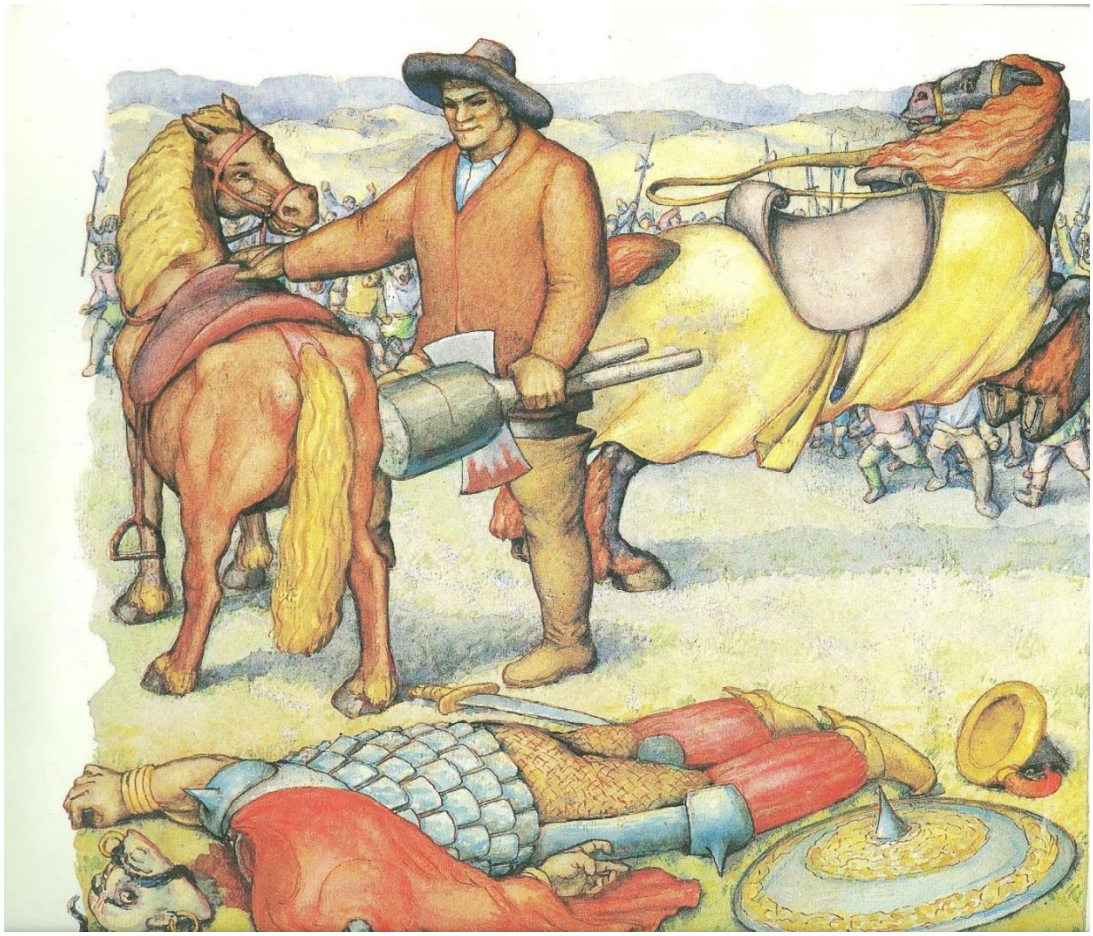

Levstik, Fran: Martin Krpan, ilustriral Tone Kralj, 2002. Prvič izšlo leta 1954.

9. septembra 1975 po hudi bolezni Tone Kralj umre v Ljubljani v 76. letu starosti, pokopan je na pokopališču v **Kostanjevici na Krki.**

Nagrobnik, ki je postavljen nad Kraljevim poslednjim domom je njegovo lastno delo.

Umetniška dela Toneta Kralja so razpršena po javnih in zasebnih zbirkah po vsej Sloveniji in tujini. Največ Kraljevih del je shranjenih v Galeriji Božidar Jakac v Kostanjevica na Dolenjskem, ki je leta 1974 odprla Tonetu Kralju stalni razstavni prostor. Tu je na ogled Kraljev opus od začetnih iskanj do umetniških prijemov v povojnem obdobju. V letu, ko umre, pa doživi še pregledno razstavo v Velenju. Pomembno velik Kraljev opus hrani Moderna galerija v Ljubljani.

Leta 1972 prejme Prešernovo nagrado za življenjsko delo na področju likovne umetnosti.

DRUŽINA:

TONE IN MARA KRALJ

Leta 1928 se je T. Kralj poročil z Maro Jeraj **(Dunaj, 9.9.1909 - 22.10.2010, Ljubljana).** Poročil ju je takratni župnik in pisatelj Fran Saleški Finžgar. Mara Jeraj se je 1925 vpisala na Tehnično srednjo šolo v Ljubljani, v novoustanovljeni oddelek za keramiko, kjer je bil učitelj kipar in slikar France Kralj. Po končanem šolanju je bila prva šolana slovenska keramičarka. Bila je vsestranska umetnica: kiparka, slikarka, filmska maskerka, ilustratorka in oblikovalka lutk. Po poroki se je tudi Mara posvetila predvsem slikanju in možu pomagala pri manj zahtevnih delih in detajlih.

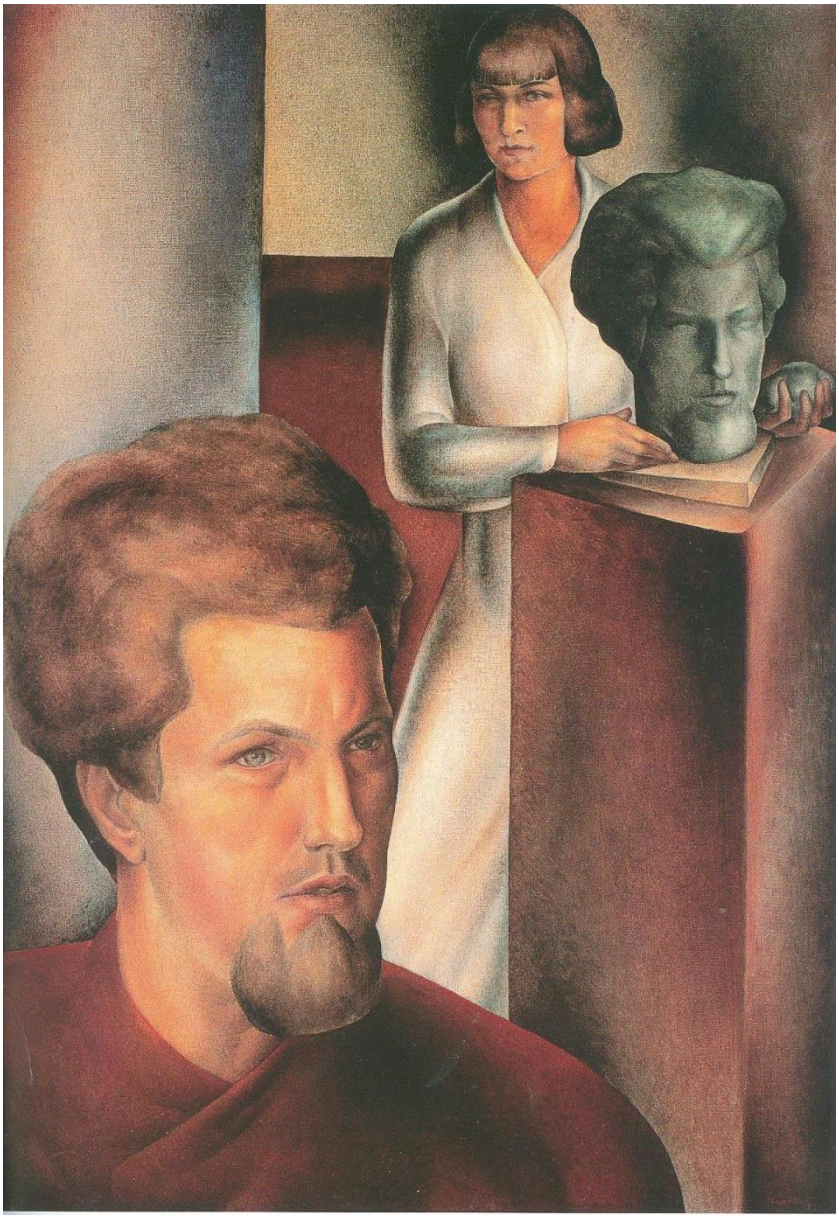

Lastna podoba z ženo, 1932, Olje/platno, Kostanjevica na Krki, Galerija Božidar Jakac.

Zanimivo je njeno razmišljanje o poročnem potovanju v Tomaj:«Ja, to poročno potovanje je bilo eno samo garanje. Stanovala sva v župnišču, župnik je bil takrat Albin Kjuder, izjemen človek. Tone je delal od jutra do večera, sama pa sem mu pomagala slikati angelčke, ker mi drugega ni zaupal. Takrat mi je povedal, zakaj sploh slika v cerkvah na Primorskem in ne kje na Kranjskem. Ko je 1923 poslikal prvo cerkev na Premu, je spoznal, kakšna nevarnost grozi Primorski, saj je italijanska oblast hotela, naj bi vse cerkve opremili njihovi slikarji, da bi tudi poitalijančili ta del Slovenije. Ker ni hotel, da bi se to zgodilo, je garal od jutra do večera, da bi poslikal čim več cerkva (Ob stodesetletnici rojstva Mare Kralj, zbornik, 2019).

Ko je leta 1925 kupil parcelo na Barju (Gerbičeva 11) v Ljubljani, si je sezidal dom, katerega tipični arhitekturni element je bil krog. Nastajala je hiša, ki je bila bolj podobna kipu, in bil je prvi, ki si je drznil narediti ravno streho. Enak umetniški videz je imelo pohištvo: omare so bile skulpture, kuhinjski elementi so bili zbiti iz desk. V kasnejših letih je naredil v dnevni sobi steber, ki je bil »oblečen« v leseno intarzijo s simbolnimi upodobitvami umetnostnih področij, na katerih so delovali družinski člani (glasba, slikarstvo, lutkarstvo…)(Ob stodesetletnici, 2019). Takoj po fašistično-nacistični okupaciji Jugoslavije sta se vključila v narodno osvobodilno fronto. Domači bunker je je postal skrivališče za preganjane Slovence. Pozimi 1945 je bil bunker izdan. Zaprli so vse, ki so bili takrat v bunkerju, tudi Maro in njeno sestro Karolo Oli. Kraljevo so odpeljali v zapor, kjer je naredila najmanj sto portretnih risb sojetnic. Za možem Tonetom je bila izdana tiralica. Ko so se po osvoboditvi Mara, Tone in hči vrnili v hišo, v njej ni bilo ničesar.

Mara Kralj je bila vsestranska umetnica. Likovno je zasnovala več kot 230 lutk, mnoge med njimi je tudi sama izdelala. Zapustila nam je nepozabne like za predstave Obuti maček, Zvezdica zaspanka, Butalci, Ostržek… Umetnost rezbarjenja jo je naučil mož Tone. Ilustrirala je številna knjižna dela, kot so Mojca Pokrajculja, Zvezdni tolarji. Mara Kralj je za vedno odšla v stodrugem letu.

Mara Kralj

Vir: Zbirka upodobitev znanih Slovencev NUK.

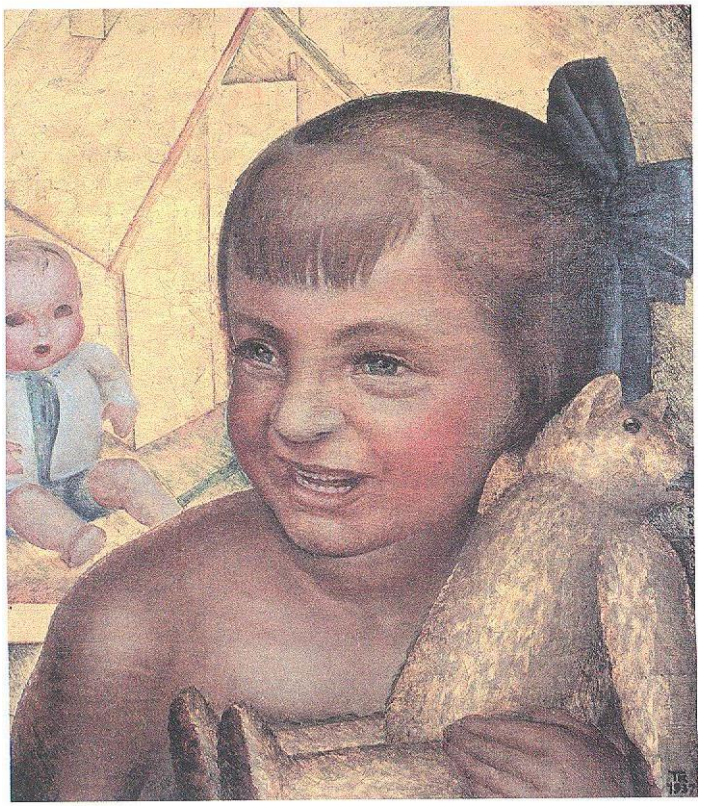

Tone Kralj: HČERKA TATJANA, 1937, olje, Kostanjevica na Krki, Galerija Božidar Jakac

Leta 1932 je Mara rodila hčerko Tatjano (1932-2018). Družinsko življenje je bilo vseskozi skromno in umetniško. Hčerka Tatjana je bila uspešna operna pevka. Zaposlena je bila v operni hiši v St. Gallenu v Švici in Wuppertalu v Nemčiji, leta 1972 se je vrnila v Ljubljano in zaposlila v ljubljanski operi. Stanovala je v domači hiši v Trnovem. Po poroki s skladateljem Samom Vremšakom je leta 1958 v Ljubljani rodila hčerki, **dvojčici Ireno in Vando**. Leta 1998 je ustanovila Fundacijo očeta Toneta Kralja. Pokopana je na ljubljanskih Žalah, v grobu skupaj s starimi starši, mamo Maro in hčerjo Ireno.

Tatjana Kralj poročena Vremšak (1932 – 2018) hčerka Toneta Kralja

Vir fotografije: http://www.druzina.si/icd/

Irena Baar, rojena Vremšak (1958-2006), je bila pevka sopranistka ter predavateljica, ki je petje je poučevala na Akademiji za glasbo. Na republiških in državnih tekmovanjih je že med študijem prejela vrsto nagrad. Septembra 2005 je Irena organizirala koncert v korist Fundacije Toneta Kralja, svojega dedka, in na njem tudi sama nastopila – takrat je zadnjikrat pela za publiko. Po hudi bolezni je umrla v novembru 2006.

Vnukinja Toneta Kralja Irena Baar (fotograf Pinter, Tihomir Vir: Zbirka upodobitev znanih Slovencev NUK)

Vanda Vremšak – Richter (1958) je študirala germanistiko na Filozofski fakulteti v Ljubljani, kjer že vrsto let poučuje na katedri za sodobni nemški jezik. Kot slikarka je imela že več samostojnih razstav in ima v Izoli v najemu nekdanji atelje dedka Toneta Kralja. Po smrti matere je v letu 2018 prevzela Fundacijo Toneta Kralja.

Gradivo o Tonetu Kralju zbrala in za predstavitev ob 120. obletnici rojstva pripravila Jasmina Mersel Šušteršič

Literatura:

Cesar, Emil: Literarnozgodovinski portreti, Novo mesto, Dolenjska založba, 2000.

Deu, Živa: Arhitektura domov znanih Slovencev, umetnikov in umetnic, Ljubljana: Kmečki glas, 2008.

Enciklopedija Slovenije, št. 5, Ljubljana, Mladinska knjiga, 1991.

Jaklič, Fran: Krajinske povesti, Celje: Mohorjeva družba, 2002.

Jazbar, Erika – Makuc, Vojko, Tone Kralj v Pevmi 1934-2004, Ob 70-letnici poslikave cerkve v Pevmi, Gorica, Kulturno društvo Sabotin, 2004.

KERNEL, Davor: Poslikave Toneta Kralja: Kras- Brkini, Sežana: KD Vilenica, 2003.

Koršič Zorn, Verena: Tone Kralj: cerkvene poslikave na Tržaškem, Goriškem in v Kanalski dolini, Gorica: Goriška Mohorjeva družba, 2008.

Kranjc Igor: Tone Kralj (zloženka), Dobrepolje: Občina, 2013/2014.

Kužnik, Jože: Križev pot za žrtve pobojev, Maribor: Slomškova družba, Slomškova založba, 2010.

Levstik, Fran: Martin Krpan, Ljubljana: Mladinska knjiga, 2002.

Mikuž, Stane: Slikar Tone Kralj V: Zbornik občine Grosuplje, Ivančna Gorica Dobrepolje, 1973, št. V, str. 177-188.

Naši kraji in ljudje: Dobrepoljsko-struški zbornik 1996, Dobrepolje, 1996.

Pelikan, Egon: Tone Kralj in prostor meje, Ljubljana: Cankarjeva založba, 2016.

Risba na Slovenskem 1870-1950, Ljubljana: Narodna galerija, 2009.

Sakralna umetnost Toneta Kralja na Primorskem, Ljubljana : Univerza za tretje življenjsko obdobje, 1998.

Knjiga podob / 7. Slovenski bienale ilustracije, Ljubljana: Cankarjev dom, kulturni in kongresni center, 2006.

Stele, France: Slovenski slikarji, Ljubljana: Slovenski knjižni zavod, 1949.

Šilih, Igor: Pravljica o carjeviču Jeruslanu, Ljubljana, Mladinska knjiga, 1960.

Tone Kralj, 1900-1975:retrospektiva =retrospective: Modrena galerija Ljubljaa, 22. Januar – 22. Marec 1998/urednik besedila in seznam del Igor Kranjc…, Ljubljana, Moderna galerija, 1998.

Tone Kralj: svetovi ustvarjalnost (dokumentarni film), besedilo in naracija dr. Igor Kranjc, scenarij in režija Igor Kranjc in Sašo Vrabič, produkcija Občina Dobrepolje, 2012/2013.

Umetnost slavospev življenju: ob 50 – letnici galerijske dejavnosti v Kostanjevici na Krki, Kostanjevica na Krki: Galerija Božidar Jakac, 2006.

Umetnost Toneta Kralja: med univerzalnostjo življenja in kmečkim izrazom slovenske identitete: (razstavni katalog = exhibition catalog) / (Galerija Božidar Jakac, Stalna zbirka Toneta Kralja; uvodno besedilo Milček Komelj..), Kostanjevica na Krki: Galerija Božidar Jakac, 2010.

V svetišču spomina : zbornik župnije Dobrepolje ob 750-letnici župnije, Dobrepolje, Videm – Župnija, 2010.

Zbornik ob stodesetletnici rojstva Mare Kralj slikarke, kiparke, ilustratorke, filmske maskerke, oblikovalke keramike in lutk: Univerza za tretje življenjsko obdobje, Ljubljana: samozal. avtorjev, 2019.

Dlib – digitalna knjižnica Slovenije

Vir fotografije Tatjane Kralj: http://www.druzina.si/icd/